

Tromsø kommune

Kultur- og kirkedep.

13. JUN. 2006

2006/1001-073

Det kongelige kultur- og kirkedepartement
Postboks 8030 Dep.

0030 OSLO

Deres ref.:
2006/01001/KU KU2 CHA

Vår ref.:
06/1968 /28854/06-L32
&13

Saksbehandler:
Ragnhild Sandøy

Dato:
12.06.2006

Telefon:
77 79 02 43

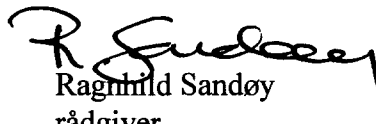
**SVAR - HØRINGSBREV - FORSLAG TIL NY FORSKRIFT OM SKRIVEMÅTEN
AV STEDSNAVN**

Vi viser til utkast til saksframlegg som i mai ble oversendt pr. e-post.

Rådmannens endelige saksframlegg og kulturkomitéens vedtak i sak 35/06 er vedlagt.
Vi ber om at disse erstatter tidligere tilsendte dokumenter.

Med vennlig hilsen

Kåre Sørensen
Kultur- og idrettssjef

Ragnhild Sandøy
rådgiver

Vedlegg:

Kulturkomitéens vedtak og rådmannens saksframlegg i sak 35/06

KU-avd.
Saknr. <u>06</u> / <u>1001</u> doknr. <u>73</u>
Vedlegg nr. <u>1</u> av <u>2</u>

Saksprotokoll

Utvalg: Kulturkomiteén
Møtedato: 07.06.2006
Sak: 35/06

Resultat: Annet forslag vedtatt

Arkivsak: 06/1968

Tittel: SAKSPROTOKOLL: NY LOV OM STADNFORSLAG TIL NY
FORSKRI.. AV STADNAMN

Behandling:

Britt S. Illguth, AP foreslo:

”Innstillingen deles i to punkter.”

Anni Skogman, Frp, foreslo:

”Kulturkomiteen tar rådmannens vurderinger til orientering.”

Votering:

Innstillingens pkt.1 mot Skogmans forslag. Skogmans forslag enstemmig vedtatt.

Innstillingens pkt. 2: Enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Innstilling til vedtak:

1. Kulturkomiteen tar rådmannens vurderinger til orientering
2. Kultur- og kirke departementet bes sørge for at viktige målgrupper og offentlige brukere av stedsnavn gis god informasjon og opplæring om den nye loven og forskriftene til loven.

**NY LOV OM STADNFORSLAG TIL NY FORSKRIFT OM SKRIVEMÅTEN AV
STADNAMN**

Saksbehandler: Ragnhild Sandøy
Arkivsaksnr.: 06/1968

Arkiv: L32 &13

Saksnr.: Utvalg
35/06 Kulturkomitéen

Møtedato
07.06.2006

Innstilling til vedtak:

Kulturkomitéen slutter seg til rådmannens vurderinger, og ber Kultur- og kirke departementet hensynta og innarbeide i forskriftene de avklaringer Tromsø kommune ser behov for.

Kultur- og kirke departementet bes sørge for at viktige målgrupper og offentlige brukere av stedsnavn gis god informasjon og opplæring om den nye loven og forskriftene til loven.

Stein Rudaa
Rådmann

Kåre Sørensen
Kultur- og idrettssjef

Vedlagte saksdokumenter

- Høringsbrev – Forslag til ny forskrift om skrivemåten av stedsnavn. Brev fra Kultur- og kirke departementet av 21.03.06
- Lov av 18. mai 1990 om stadnamn
- Lov av 10. juni 2006 om endringer av lov stadnamn av 18. mai 1990
- Inst.O. nr.59 (2004-2005). Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn m.m.

Andre saksdokumenter

- Kulturkomitéens sak /04 Høring – Forslag om endring av lov om stadnamn
- Høring – Forslag om endring av lov om stadnamn, Kultur- og kirke departementet, 04.02.04

Saksutredning:**Innledning**

Stortinget har vedtatt en lov om endringer av lov om stadnamn. Den nye lova skal gjelde fra 01. august 2006. I den anledning har kultur- og kirkedepartementet sendt forslag til nye forskrifter på høring. Hovedtrekkene i gjeldende lov og endringene som følge av den vedtatte nye loven er kommentert i eget vedlegg.

I saksframlegget forholder rådmannen seg til det framlagte forslaget til forskrifter og forslaget til veiledning om forskriften.

Om den nye forskriften til lov om stadnamn

Rådmannen ser fortsatt en del svakheter og mangler, og legger fram begrunnede forslag til tema som bør reguleres/ presiseres bedre enn tilfellet er i den foreslåtte forskriften. Det gjelder i særlig grad forholdet til vern av tradisjonsnavn og gamle områdenavn, vern av samiske stedsnavn og forholdet til klageadgangen. Dette er erfaringsvis de saksfelt som er kompliserte og har vært for dårlig ivaretatt i dagens lov og forskrift til lov.

Der dette ansees som aktuelt, illustreres problematikken med lokale eksempler.

Her omtaler rådmannen nærmere de tema og problemstillinger som bør løses i forskriften, og konkluderer under hvert tema med en tilråding i kursiv. Dette gjelder:

1. Lovens virkeområde
2. Forskriftens navn
3. Flerspråklig navnebruk og normering av lydlig lånte stedsnavn
4. Navnevern og vedtak om nye stedsnavn
5. Navnevern og navnsetting – klageadgang
6. Områdenavn
7. Bruk av stedsnavn i offentlige takstsonesystemer
8. Bruk av stedsnavn langs vegen. Skilting og godkjenning
9. Sentralt stedsnavnregister

1) Om lovens virkeområde

Loven forplikter alle offentlige myndigheter i deres praksis ved fastsetting av navn og i deres bruk av stedsnavn i tjeneste, (kommuner, Vegvesen, Statens kartverk, osv.) Selskaper som er helt eller delvis eid av det offentlige er i en gråson (Posten, NSB, ruteselskaper, osv.)

Loven forplikter i utgangspunktet ikke private selskaper som det offentlige ikke eier fullt ut, men man kan regulere en slik plikt i forskrifter.

Selskapenes plikter er et viktig tema. Her vises til de saker som kulturkomitéen har hatt til behandling vedrørende postens, busselskapers og andre selskapers omgang med stedsnavn. Private selskaper innen helse, eiendom og samferdsel har en stor aktivitet knytta til landskap, steder og stedsnavn. Dette er selskaper som har vært og er sterke aktører i navnsetting og i navneendringer. Det er ikke uvanlig at stedsnavn flyttes, eller nye, ofte konstruerte stedsnavn tas i bruk.

Tilråding:

Kultur- og kirkedepartementet bes utarbeide egne forskrifter som regulerer private selskapers bruk av stedsnavn.

2) Om forskriftens navn

Nytt i den nye loven i forhold til den gamle, er at den i tillegg til å regulere skrivemåten av navnet, legger klare begrensninger for omnavning, dvs. at loven stadfester et navnevern.

Å bruke det gamle navnet på forskriften vil fungere som en innsnevring i forhold til den nye lovens utvidede formål og intensjon. Rådmannen velger å tru at dette er en incurie.

Tilråding:

Forskriftens navn bør endres fra *Forskrift om skrivemåten av stedsnavn* til *Forskrift om skrivemåte og vern av stedsnavn*.

3) Om flerspråklig navnebruk

Temaet 'lydlig lånte stedsnavn, innarbeidde namneformer og lånte namneformer' er viktig. I vår region er samiske navn som er fornorska en framtrødende og komplisert problemstilling.

Tromsø ligger i et gammelt språkblendingsområde, og mange stedsnavn fins både på norsk og samisk. I de første kartene NGO laga på 1870-tallet har de fleste nes, fjelltopper, fjellpartier, daler og elver samiske navn. De fleste av disse navnene ble siden borte fra kartene. Trass dette er enkelte samiske navn fortsatt i daglig tale, f. eks.: *Skáidi*, 'der elvene møtes' på Breivikeidet (der Tromsø Golfbane ligger i dag). *Jiehkivárri* er det høyeste fjellet i Troms og har heller aldri hatt noe norsk navn. Skármohka, sier folk selv om det står Skarmunken på kartet.

I Statens Kartverk informeres det om at NGO som var en etat under Forsvarsdepartementet rundt 1900-tallet, hadde retningslinjer for behandling og omskriving av samiske navn. Førsteleddet i slike navn ble ofte gitt en fornorska skriveform, mens sisteleddet ble oversatt til en rein norsk form.

Tilråding:

Staten har gått aktivt inn og endra samiske stedsnavn. Den nye loven har vern av flerspråklige navnetradisjoner som intensjon, noe som må følges opp i forskrifts form. Lov om stedsnavn blir fortsatt problematisk dersom den gir vern for norskspråklige navn prioritert, og ikke aktivt gir instruks vedrørende vern av flerspråklig navnekultur. Det blir for enkelt som forskriftens §3 nå er formulert og bare viser til 'lydlig lånte stedsnavn, innarbeidde namneformer og lånte navneformer' De nye forskriftene må ta høyde for at aktivt fornorskede samiske stedsnavn bør ivaretas bedre i denne praagrafen slik at det gis en slags instruks om hvordan opprinnelige navneformer bør repatrieres. Regelen bør utformes med sikte på de tilfeller der man kjenner den opprinnelige navneformen og der den opprinnelige samiske formen fortsatt er i bruk, som i Skármohki, eller der den nye formen ikke er tatt i bruk, som med Stálhøvet.

Departementet bør derfor i § 3 eller i en annen paragraf sørge for å følge opp intensjonen i loven og regulere vernet av flerspråklig navnebruk mer presist.

4) Navnevern og vedtak om nye stedsnavn

Omdøpinga av steder og innføring av nye stedsnavn i regi av utbyggingselskaper og enkelte aktører i meklerbransjen er et stort problem for stedsnavnforvaltning i moderne byutvikling. Tromsø kommune har søkt å komme problemet i møte, vedtatt egne retningslinjer for navning i utbyggingsområder, men disse har vist seg vanskelig å praktisere. Virkemidlene er for dårlige.

Lovens § 3 2. ledd sier:

'Eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det.'

Lova manifesterer slik prinsippet om at tradisjonsnavn ikke uten videre kan byttes ut med nye navn. Dette viktige prinsippet er imidlertid ikke nærmere presisert i forskriften. Dette er en stor svakhet og svekker forskriften som virkemiddel.

Tilråding:

Rådmannen ser behovet for at lovens §3 2. ledd gis *en egen paragraf* i forskriften, og at denne omtales nærmere i *rettleiinga til forskriften*. Denne bør også formulere vern av flerkulturelle navn.

Departementet må dessuten der man i forskriften og rettleiinga til forskriften, omtaler *skrivemåten av navnet*, skriver *navnet og skrivemåten av navnet*.

5) Navnevern og navnsetting - klageadgang

Den nye loven stadfester i § 3 som omtalt ovenfor at gamle stedsnavn ikke uten videre kan byttes ut med nye navn. Slik forskriftens § 11 2. ledd nå er formulert, kan det reises tvil om klageadgangen gjelder for selve navnsettinga eller som i dag, bare for skrivemåten av navnet.

Tilråding:

Dersom den nye formålsparagrafen, samt § 3 i loven skal følges opp, må klageadgangen i lov om stedsnavn gjelde både vedtak som gjelder *navnsetting* og vedtak som gjelder *skrivemåten av navnet*. Adgangen til å klage på *valg* av navn må uttrykkes presist og tydelig i de nye forskriftene. § 11 i forskriften må derfor omhandle ikke bare skrivemåten av stedsnavn, men også klage på vedtak som gjelder for navnsetting og omnavning av steder og vedtak om nye områdenavn.

6) Områdenavn

Rådmannen viser til det som er sagt overfor under navnevern.

Det virker som det er dårlig kjent i kommunal forvaltning og kanskje også i fylkeskommunal og statlig forvaltning, at områdenavn skal navnes etter lov om stedsnavn. Områdenavn er mange typer stedsnavn. Ulike inndelinger i geografiske soner og sonenavn er mye brukt i offentlig virksomhet. Det er mange geografiske soner som fungerer som stedsnavn, f. eks. grunnkretser, skolekretser, valgkretser, bydeler, bygder, sogn, prestegjeld, postsoner, poststeder, osv. Etter rådmannens vurdering er det behov for retningslinjer som regulerer hvordan disse skal behandles og godkjennes etter lov om stedsnavn.

Tilråding:

Det er behov for en mer presis *definisjon* av områdenavn. Likedan er det behov for *utfyllende oppramsing av typer geografiske soner* som man må behandle etter reglene om fastsetting av områdenavn. Dette bør gjøres i en egen § i forskriften.

7) Bruk av stedsnavn i offentlige takstsonesystemer.

Navning av bussholdeplasser og takstsoner langs fylkesveg og riksveg er et eksempel på navnesaker som skaper diskusjoner, hodebry og arbeid. Siden dette er bruk av stedsnavn i offentlig virksomhet, kan man si at navnebruken skal følge lov om stedsnavn. Så enkelt er det ikke i praksis.

Sak om navning på bussholdeplasser ble oversendt fra Troms fylkeskommune i forbindelse med innføring av et offentlig takstsonesystem i 2004. Der har fylkeskommune fortolka loven slik at siden fylke og stat eier vegen og holdeplassen, har fylkeskommunen vedtaksrett og kan bestemme hvilke stedsnavn som skal brukes. Holdeplassene er i en god del tilfeller gitt navn som er i konflikt med de nedarva navnene eller vedtatte navn. Dels er det brukt navn på bedrifter, dels er navn fra andre steder tatt i bruk. Navnene står på holdeplassene, i rutetabeller og i displayet på bussen, og dersom de er feil blir gale navn dermed raskt innarbeidd som en ny navneform.

Denne praksisen er i strid med lovens formål om navnevern. En veg går gjennom et landskap med steder og gamle stedsnavn. En holdeplass er en destinasjon, busskur eller ikke, og kan ikke regnes som et nyanlegg som skal gis et nytt navn i den forstand loven omhandler.

Tilråding:

De stedsnavn som brukes som navn på anløpssteder/holdeplasser i offentlig takstsonesystemer må være i samsvar med godkjente stedsnavn i SSR. Kultur- og kirkedepartementet bør avklare/ instruerere en strategi for takstsonesystemene og forholdet til bruk av stedsnavn. Det er behov for at temaet presiseres og avklares i forskriften og rettleidingen til forskriften.

8) Bruk av stedsnavn langs vegen. Skilting og godkjenning

Når det gjelder skilting av stedsnavn, ser vi utslag av samme type problemstillinger. De rutiner som er brukt i skilting langs vegen, har ofte medført introduksjon og innarbeiding av nye navneformer og nye områdenavn. Se områdenavn. Dette gjelder så vel skrivemåte, som valg av navn og lokalitet for plassering av skilt. Praksis med å konstruere nye stedsnavn med tillegg som *Nord*, *Midtre* og *Sør* er et eget tema.

Vegdirektoratet har egne forskrifter om skilting. Disse forskriftene er ikke relatert til Lov om stedsnavn eller forskriften til denne.

Tilråding:

Rådmannen foreslår at det i forskriften tas inn en formulering i forskriften om at all skilting med stedsnavn eller stedshenvisning i offentlig regi skal være i samsvar med Sentralt stedsnavnregister. Kultur- og kirkedepartementets forskrift om skrivemåte og vern av stedsnavn og Vegdirektoreatets forskrifter om skilting bør harmoniseres.

9) Sentralt stedsnavnregister

Dette omhandles i forskriftens § 15 og da i hovedsak hvilke forpliktelser vedtaksorganet har i den sammenhengen.

Imidlertid har SSR et stort etterslep og er ufullstending. Rundt 1970 ble det samla inn og registrert stedsnavn til Økonomisk kartverk. Det ble gjort en stor innsats fra kommuner og lokale ressurspersoner og det ble samla inn og regsirert mange viktige navn. Disse er pdd ikke

lagt systematisk inn i SSR. Dette gir et ufullstendig SSR, noe som skaper store problemer i den daglige kartbruk og i forvaltninga av stedsnavn i offentlig regi.

Tilråding:

Et stedsnavnregister som er åjour er etter rådmannens vurderinger avgjørende viktig for korrekt og effektiv forvaltning og bruk av stedsnavn. Kommunene bør følge opp sin del av ansvaret. Motivasjonen vil øke dersom staten sørger for at registeret er oppdatert i forhold til tidligere registreringer. Forskriften må derfor også omhandle de forpliktelser som Statens Kartverk som registerforvalter har til å holde Sentralt stedsnavnregister åjour, slik at SSR kan utvikles som et godt og pålitelig instrument i forvaltning av stedsnavn og kart.

Om informasjon og vegledning om loven og om forskrifter til loven

Loven gjelder både navnsetting, fastsetting av skrivemåte av navn, samt all offentlig bruk av stedsnavn. Fram til i dag har nok kulturdepartementet, konsulenttjenesten og forskriftene i stor grad forholdt seg til aktørene som arbeider med saksbehandlingen av nye stedsnavn. Man har kanskje i mindre grad forholdt seg til de som er miljøene i offentlig forvaltning som er viktige brukere av stedsnavn. Fagdepartementet bør utvikle en strategi og ta ansvar for å informere om loven og lovens forskrifter og gjøre regelverket kjent. Det er behov for at dette gjøres gjennom kanaler som når de ulike offentlige organer og de miljøer som er store brukere av stedsnavn og som derfor påvirker navnearven.

Rådmannen mener at informasjon og veiledning om loven og forskriftene til loven er meget viktig. Denne tematikken er noe nærmere omtalt under:

- a) Geodatasatsing og handteringa av stedsnavn
- b) Informasjon og informasjonsplikt

a) Geodatasatsing og handteringa av stedsnavn

I forbindelse med den nasjonale satsinga på geografisk informasjon og digitale kartdata, er tematikken knytta til stedsnavn kommet i bakgrunnen. Dette er svært beklagelig. Enten kartet er digitalt eller analogt, hva er et kart uten stedsnavn?

Dette kan kanskje ikke reguleres gjennom forskriftene.

Tilråding:

Rådmannen ser behov for å forankre ansvaret og oppfølginga av stedsnavn i de aktuelle moderniseringsprosesser. Rådmannen ber om at Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet sikrer stedsnavn som tema i geodatasatsinga.

Informasjonstiltak og informasjonsplikt

Dette er et tema som ikke er nevnt i utkastet til forskrifter, men som delvis gjelder forslag rettleiing.

Rådmannen mener at lov om stadnamn og tilhørende forskrifter og registre er viktige instrumenter for samfunnsniv og offentlig forvaltning innen mange felt. Informasjon er viktig dersom dette verkstøyet og lovverket skal bli allment kjent. Det er viktig at denne blir planlagt og satt iverk overfor de gruppene og sektorer som er sentrale brukere og informanter i forhold til stedsnavn.

Etter rådmannens vurdering er deler av innholdet i den vedlagte rettleiinga til forskriften egentlig informasjonstekst. I teksten ramses det endog opp en del funksjoner med personnavn

og andre opplysninger som erfaringsvis vil kunne skifte realtivt ofte. Denne type tekst bør derfor samles og behandles sammen med annen løpende informasjon.

I Tromsø kommune opplever vi at det slik at informasjon om lovverk og verktøy rundt stedsnavn fra sentrale myndigheter har vært så godt som fraværende. Loven, forskriftene og den informasjonsstrategien som er valgt hittil, preges kanskje av den problematikken som er identifisert i språk- og navnegranskingsmiljøene.

De saksområder der stedsnavn oftest berøres, er i saker som gjelder vegtrafikkloven, plan- og bygningsloven, samt delingsloven. Det er et stort behov for å sikre presisjon i gjengiving av og bruk av godkjente stedsnavn og skrivemåten på kart, plankart og byggesakskart, vegskilt, osv.

Tilråding:

Den statlige tjenesten som både har vedtaksansvar og forvalter registeret er først og fremst Statens Kartverk. Kartverket må derfor tilpliktes å sørge for god informasjon om lov om stedsnavn og om SSR.

I rettleiinga bør man i hovedsak konsentrere seg om klassiske språklige tema. Deler av denne teksten må tas ut og ivaretas i der til egne informasjonsstiltak.

Videre bør man tilstrebe mer og bedre informasjon om prosedyrer for navnesaker som gjelder parallell navnsetting, f. eks. på norsk og samisk. Dette er kompliserte tema, der det er påkrevd med bedre informasjon. Se forøvrig punkt 3)

Avsluttende kommentar

Rådmannen vil anbefale at Kulturdepartementet vurderer de behovene vi har lagt vekt på å begrunne og følger opp de tilrådingene vi har formulert. Vi håper at de faglige hensyn prioriteres slik at de nye forskriftene som skal gis ut evner å ivareta de positive endringene i loven og de behov vi har i forvaltninga av stedsnavnene i dagens Norge.

VEDLEGG

Om dagens lov om stadnamn

Lov om stadnamn (stednavnlova) tok til å gjelde 1. juli 1991. Siktemålet til lova er at ett og samme stedsnavn på et og samme sted skal ha ei offisiell form, som skal brukes av alle offentlige etater i all offentlig virksomhet. Denne offisielle forma skal føres inn i Sentralt stedsnavnregister (SSR).

Lova gir regler for:

- fastsetting av skrivemåten for stedsnavn i offentlig sammenheng
- hvem som har plikt til å bruke fastsette skrivemåter
- flerspråklig (norsk, samisk, finsk) navnebruk
- saksbehandling ved navnevedtak
- framgangsmåte ved klage på navnevedtak
- Sentralt stedsnavnregister (SSR)

Lova gjelder ikke fastsettinga av selve navnet ("navnedåp").

Hovedregelen i lova er at skrivemåten av stedsnavn skal bygge på *nedarva lokal uttale*, tilpasse rettskrivingsreglene i norsk (nynorsk eller bokmål), samisk (nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk) og finsk. En skal ikke alltid følge vanlig rettskriving. Forskrifta til lova sier f. eks. at en som hovedregel skal skrive *tjønn* og *tjenn* i staden for *tjørn* og *tjern* der uttalen er slik. Likens skal en etter hovedregelen skrive f. eks. *gab* (Sørgabet i Eigersund) og *ud* (Udvår i Søgne) i område med "bløde" konsonanter.

Før vedtak blir gjort, skal alle navn ut til høring i lokalmiljøet og gjennomgås av statens navnekonsulenter. En skal ta mer hensyn til lokale ønsker enn tidligere, da skrivemåten ble fastsatt etter "Føresegner om skrivemåten av stadnamn". Denne tidligere forskrifta inneholdt regler om såkalte "riksformer", som skulle brukes over heile landet, uavhengig av uttalen.

For flerspråklige områder er regelen at samiske og finske navn som blir brukt av folk i området, til vanlig skal brukes på kart, skilt, i register m.m. sammen med norsk navneform.

Statens kartverk er vedtaksorgan for skrivemåten av alle *naturnavn* i landet (navn på vatn, elver, myrer, fjell, lier, daler) og for *gamle, nedarva gårdsnavn*. Denne vedtaksretten er delegert til den enkelte fylkeskartkontorene. Skrivemåten av navn på *kommunale anlegg* (veger, torg, skoler osv.), boligfelt og tettsteder m.v. blir fastsatt av *kommunen*. *Statlige organer* fastsetter skrivemåten av navn på *statlige anlegg* (postkontor, riksveger, tunneler, osv.).

Det er ikke meninga at alle stedsnavn i landet skal behandles på nytt etter lov om stedsnavn. Mange navn har en skrivemåte som er uproblematisk. Det offentlige skal bruke gamle navneformer inntil det eventuelt er vedtatt nytt stedsnavn etter reglene i lova.

Ny lov om stadnamn

Den nye lova trer i kraft fra 1. august 2006.

Denne lova innebærer etter rådmannens vurderinger et stort framskritt i forhold til de problemstillinger vi erfarer i Tromsø kommune, og loven vil åpenbart gi bedre og mer presise virkemidler i forvaltningen av stedsnavn.

Stortinget har sørga for at man i den nye loven gir stedsnavn et vern som lokal kulturarv og som verneverdige kulturminner. Flerkulturelle navnetradisjoner med samiske og kvenske stedsnavn har også fått en sterkere posisjon. Dessuten stadfester den nye loven forenkla prosedyrer og saksbehandling.

Rådmannen vil vise til den nye lova og til forslag til nye forskrifter som er vedlagt saka. Videre vises til den debatten som ligger til grunn i Stortingets behandling av lova.